

MOT DE CIRCONSTANCE DU FRPC EN LINGALA A L'OCCASION DE LA JOURNEE MONDIALE DE LA LIBERTE DE LA PRESSE, LE 03 MAI 2020

_Bandeko ba panzi sango

-Bandeko ya lolaka

Mokolo ya misato sanza ya mitano yambula nioso,

Molongo mobimba eko sepelaka, Mokolo ya bosomi ya ba panzi sango.

Lokola boyebi, bosomi oyo ewuti na declaration universelle ya droi de l'homme

Na article na yango ya zomi na libua elobi boye « Moto nioso azali na bonsomi ya koloba mpe

Kopesa makanisi maye, nde mobeko epikisi te été akangama na tina ya makanisi pe bolukilu na ye,

Ya koyamba mpe kopalandisa, Nakotalaka bindelo ya mboka, Ba sango mpe Makanisi nioso na

Lolenge ya komaniola na tina ya sembo.

RDC, mboka na biso, lokola bikolo ya molongo , ebongisa mibekobi ya makoki ma moto na mobeko

Likonzi na article 24. Na yango na lingi koyebisa bino été, na mobu 1996 ebongisa lolenge ya

Kosalela na somi na RDC. kasi ezali te kotosama na tango oyo

Bande ba panzi sango

Bandeko ba radio

Mobu 2020, ezali mobu ya misala pona RDC, kasi etungisami na nzela nioso na bokono

Ya coronavirus, tozali kosepela mokolo moye ya misatu sanza ya mitanu na mama na likambo

« MOPANZI SANGO AZALI NA BOSOLO PE BOBANGI TE »

Likanisi liye ekokani pe na makambu tozali komona sika na mboka na biso,

Ba lapolo ya masanga etali kobatela pe kotombola bonsomi ya ba panzi sango lokola JED, UNPC Mpe

RSF lolenge bosomi ya kopanza sango ezaleli na RDC.

Na yango ezali komonana été mopanzi sango lelo azali kotungisama mingi na ba yi politique

Oyo bazali koluka kovandela mosala na ye mikolo na mikolo, bango(politique) balingi

Banzi sango babilobelwa mingi makambo oyo ezali na makanisi na bango pe babongisa bizaleli oyo eleka

Oyo ya kokumisa bokonzi to ya koyembela pe kobinela ye. Makambo ma ye mazali kobebisa lokumu

Ya misala na bis ope ya ba ndeko na bisoya misala.

Bandeko ba panzi sango

Bandeko ba radio

Tovandi na societe oyo ba sango ezali kotambola na molongo, ba sango soki ezali kaka kolakisa motango ya ba beli ya covid-19, kasi motango ya bandaku ezindi na mayi pe ba ndaku ekueyi na mopepe ya makasi,Motango ya batu ba papi na manchette na batomboki, moyibi ya mbongo ebele,

Bana baliaka bien te ,ba engunduka ezali koboma batu na nzela, mabulu oyo ebebisi nzela,

Motango ya basi bazuami na makasi pe bongo na bongo, ezali kaka kopala ngisa bobangi, immobilisme, fantalisme mpe regnation.

Kasi soki sango liye lilakisi elongi malamu ya mosala ya moto, mpe sango ya kitoko ya ngo ezali ba lisitoile oyo ebandi. Pamba te likambo nioso mpe mikaka tano epesaka mikakatano pe na muasi, na mobali mpe bilenge ndeuzuaka nzela. Misala na bango ekoyebana pe ekokende mosika soko

Ba ndako ya kopanza sango mpe ba panzi sango balobi pe ba presi makanisi ma bango na bato nioso.

Na yango FRPC nzela ya ba radio na ye,na ba resaux ya ba province , alingi kozala nzela ya kpanza sango na RDC oyo eko tombola na base ba journalistes ya kobongola, ya bondeko , ba journaliste ya

Bo ndeko, ya zebi, ya kopesa solution na kotalaka lolenge mboka ezali kotambola.

Kotombola makanisi wuta base yango ekosala te boyokani ezonga makasi kati ya ba yimboka mpe bandako ya kopanza sa ngo.

Na yango na sengi ba radio oyo esangana na kati FRPC na nzela ya ba resaux ya ba province balobela Mokolo moye na ba radio na bango.

Nako talaka ba menace mpe ba intimidation oyo ezali likolo ya ba panzi sango na ba radio.

Mokolo moye ya ba panzi sango ya 2020, ezali pona ba radio communautaire ya RDC ya ba 26 province batalisa lolenge ya bango ya kopesa mateya mpe kolobela makambo oyo :

-bobateli mopanzi sa ngo mpe bozangi kopesa etumbu

-lipanda ya ba ndako ya kopanza sango mpe bapanzi sango

-kosalela parite na ba ndako ya kopanza sango

Na likambo etali bobateli ba panzi sango,esengeli gouvernement ya congo abongisa yango na niveau central ya pemberi pemberi esengeli malamu na congolais nioso nde panzi sango liboso.

Bango bakosala mosala na kolandaka mobeko ya mosala na bango na kolandela kobatela mpe

Bokengi ya panzi sango na tango ya mikakatano pe bozangi boyokani oyo esalama na JED mpe RSF.

Nalikambo etali lipanda ya bopalanganisa sango, bosengeli koyeba été lipanda, bosomi, bosolo nde

Ezali elongi ya ba radio communautaire oyo eza na FRPC, ba radio na biso ezali na lipanda, bosomi

Ya koteaya likambo ya genre.

Yango bandako ya kopanza sango na lipanda yango ezali kosunga gouvernement na kolandelaka

Etat de droit :

-bango bazali kosunga batu balobela makambu etali bango pe politique

-bango bazali kotelelmela bobola mpe kopona pona

Nzoka nde secteurya media independa ezuaka makasi na yango na communaute oyo ekosalelaka
Ndeko na bango na likambo ya democratie.

Yangoezali mama na likambo ya bozala na bango na FRPC, natina ena FRPC ezui makambu ya bokengeli
mpe molobelii ya journaliste sans complaisance bonsomi ya maloba na democratie.

Nde po ekoma realite, bosomi ya bopanzi sango esengeli ezala na makambo maye :

-Lolenge ya bosembo mpe kolandela kofongola nzela na secteur ya medias

-Bosungi ya ba politique mpe bobateli na kati ya etat de droit

-Mibeko oyo ezali kopesa nzela na ba sango

-Bato ya mayele oyo bazali kolanda ba sango basengeli komaniola po basunga mikolo ya ba ndaku ya
kopanza sango.

Na tango wana nde ba medias bakosala mosala na bango ya 4° pouvoir ndenge elobaki mokonzi ya
mboka Felix Antoine TSHISEKEDI TSHILOMBO na tango azuaki bokonzi.

Toki ksilisa maloba na biso te soki tosengi biloko yo na gouvernement central to provincial te :

1. Konzongisa mobeko oyo ezali kopesa bonsomi ya presse na RDC

2. Koyeba penza ba radio communautaire na nzela ya mobeko ena, nakondima identite ya bango

3. Bobimisi mobeko eko pesa ndingisa ya sango

4. L'état asengeli kosunga ba radio communautaire na kotalaka mosala bazali kosalaya koteyaka

Bayi congo wuta na base

5. Nakozelaka bolongoli ya ba taxe ya ba radio communautaire na misala bazali kosala na tango ya
Bokono ya covid -19

6. Ba partenaire technique mpe financier ba sengeli kosunga lisusu na makambo etali mateya ya
technique,professionnel mpe financier ya radio communautaire

7. Na gouvernement mpe ba yimboka ba sunga ba journaliste independant bakosala été medias ezala
4° pouvoir po été basala mosala na kobanga te. Ba reaction esengeli ezala na bosomi ya kozua mikano
na bolandelaka ligne editorial.

Bandeko bapanzi sango

Ba ndeko ba radio

Bopalangisi sango ya solo pe ya lipanda ezali na nguya tango nioso, kasi ekoma lisusu elengi na tango
ya crise sanitaire lokola tozali komona lelo. Na epoque mosusu tokoluka toyeba ba sango na internet,
Mosala ya mopanzi sango professionnel oyo ayekoli nzela ya kolanda sango pe kopesa toli ya malamu.

Pambate crise moko te ekosala été soki information ya solo eza te na gouvernement to na particulier,
mokano nioso eko kozua ekoki komema bomyi to liwa

Nde ezali malamu na gouvernement asunga ba medias ba pesa sango ya malamu ya kotemela

Coronavirus, mpe kosala ba critique ya malamu pona kotelemala ba rumeur.

Tozongisi botondi na ba partenaire technique mpe financier oyo bazali kopesa mateya na ba radio communautaire na ba province mpe kolakisa ba format journalistique na tango coronavirus.

INTERNEWS, UNICEF, RFI Planete radio mpe FREE PRESS Unlimited ..... Bamona lolenge tozali kondima bango.

Banso, tosepela mokolo ya molongo pona kopanza sango na bosolo na kolobaka elongo na ba balandi Journaliste sans crainte pe complaisance na ba radio communautaire pe associative nioso ya RDC.

Natondi bino botondi.

MODESTE SHABANI BIN SUENI

Président du conseil d'Administration

Fédération des Radios de Proximité du Congo, FRPC

